

АДАПТАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА ДО ЗМІН У ЗОВНІШНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

THE ENTERPRISE ADAPTATION TO THE ENVIRONMENTAL CHANGES, AS A WAY OF THE ECONOMIC SECURITY SUPPORTING

У даній статті розглянуто основні характеристики адаптації підприємства до умов зовнішнього середовища, досліджено теоретичне підґрунтя економічної безпеки. Авторами сформульовано власне визначення адаптації, під якою розуміється інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства, що дозволяє своєчасно усувати внутрішні та зовнішні загрози шляхом проведення послідовних цілеспрямованих змін у діяльності підприємства. Визначено, що структурно процес адаптації підприємства складається з двох елементів: адаптивної реакції підприємства і безпосередньо адаптації. Адаптація підприємства як інструмент і спосіб забезпечення економічної безпеки являє собою багатоступеневий процес. Визначено, що без проведення адаптаційних заходів підприємство не може вчасно реагувати на зміни середовища, внаслідок чого стає вразливим до внутрішніх та зовнішніх загроз.

Ключові слова: адаптація, економічна безпека, зміни, зовнішнє середовище, адаптивна реакція, загроза, суб'єкт, процес управління.

В данной статье рассмотрены основные характеристики адаптации предприятия к условиям внешней среды, исследованы теоретические основы экономической безопасности. Автором сформулировано собственное определение адаптации, под которой понимается инструмент обеспечения экономической безопасности предприятия, что позволяет своевременно устранять внутренние и внешние угрозы путем проведения последовательных целенаправленных изменений в деятельности

предприятия. Определено, что структурно процесс адаптации предприятия состоит из двух элементов: адаптивной реакции предприятия и непосредственно адаптации. Адаптация предприятия как инструмент и способ обеспечения экономической безопасности представляет собой многоступенчатый процесс. Определено, что без проведения адаптационных мероприятий предприятие не может вовремя реагировать на изменения среды, вследствие чего он становится уязвимым для внутренних и внешних угроз.

Ключевые слова: адаптация, экономическая безопасность, изменения, внешняя среда, адаптивная реакция, угроза, субъект, процесс управления.

This article describes the main characteristics of enterprise adaptation to environmental conditions, investigated the theoretical foundations of economic security. The author formulates a definition of adaptation, which is understood as a tool of economic security of the enterprise, allowing in due time to eliminate internal and external threats by conducting consistent changes in the activities of the enterprise. Determined that structurally the process of adaptation consists of two elements: an adaptive response of the enterprise and direct the adaptation. Adaptation of the enterprise as a tool and method of economic security is a multi-step process. Determined that without adaptation measures, the company cannot react to changes in the environment, so that it becomes vulnerable to internal and external threats.

Key words: adaptation, economic security, changes, external environment, adaptive response, risk, subject, process management.

УДК 338.58:65.011

Герасимова О.Л.

к.т.н., доцент кафедри ОЕУПП
Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури

Подольну М.В.

студентка
Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури

Чачкова А.В.

студентка
Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури

Постановка проблеми. Метою даної статті є розгляд поняття «адаптація», аналіз та удосконалення існуючих механізмів адаптації підприємства до змін у зовнішньому середовищі. У сучасних умовах економічна безпека підприємства втілює основні принципи менеджменту, насамперед, здатність адаптуватися до швидких змін навколишнього середовища, а також ситуаційного підходу в управлінні, що являє собою здатність адекватно та оперативно реагувати на існуючі та нові загрози нормальній підприємницькій діяльності. Нестабільність економічного середовища, поява якісно нових проблем зумовлює необхідність теоретичного вивчення та обґрунтування практичних рекомендацій для забезпечення економічної безпеки українських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичній розробці питань, пов'язаних з дослідженням економічної безпеки підприємства, багато уваги приділяли вітчизняні та закордонні вчені, зокрема: Л. Абалкін, В. Абрамов, О. Амосов, О.В. Ареф'єва,

Г.А. Андрощук, О. Білорус, І. Білько, Н. Вавдіюк, О. Власюк, В. Воротін, В. Геєць, З. Герасимчук, В. Горбулін, М.М. Єрмошенко, Т.С. Клебанова, В. Ковальов, Г.Б. Козаченко, А.В. Крисін, В. Прохорова, Я. Пушак, Н. Реверчук, О. Терещенко, В.Л. Тамбовцев, О. Черняк, М.Я. Швець, Л. Шемаєва, С.М. Шкарлет, В. Ярочкін та інші. Разом з тим, на сьогодні відсутній єдиний підхід до розуміння категорії «економічна безпека підприємства», остаточно не сформовано структурні складові даного поняття, чітко не визначено інструментарій, за допомогою якого підприємство має досягти стану економічної безпеки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є виокремлення загальних засад та ознак, що дадуть змогу сформувати єдине поняття «економічна безпека підприємства», дослідити теоретичні підходи щодо формування економічної безпеки підприємства теоретичне обґрунтування сутності процесу адаптації підприємства до ринкових умов, розробка практичних рекомендацій

щодо створення та використання системи адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Адаптація підприємства до впливів зовнішнього середовища припускає внесення значного числа змін у діяльність підприємства; кількість, характер, масштаб змін і ресурси, необхідні для підтримки цих змін, при значній інтенсивності впливу факторів зовнішнього середовища можуть бути дуже різноманітні. У цьому випадку визначення характеру всіх змін, внесених у діяльність підприємства, їхня локалізація, взаємозв'язок і, головне, організація контролю за внесенням змін перетворюються у громіздку і трудомістку роботу. Адаптація підприємства стає не контрольованою, а тому не керованою. Упущення навіть незначних на перший погляд змін у внутрішніх системах і підрозділах підприємства здатне знизити ефективність процесу адаптації. Погляд на адаптацію, як на пристосування є найбільш поширеним, характеризує саму суть адаптації й може використовуватися у будь-якій галузі науки. Це значення адаптації використовують у тих випадках, коли говорять про загальні питання, не заглиблюючись у суть проблеми. Адаптацію як механізм економічних і соціальних регулювань, що дозволяють системі зберігати (змінювати) напрям і темп розвитку незалежно від впливу зовнішніх чинників, слід використовувати у тому випадку, коли підприємство має можливості розробити сам механізм економічних і соціальних регулювань та в разі, якщо вплив зовнішніх чинників не є значним і не загрожує існуванню підприємства.

Дослідження високотехнологічних фірм показало, що 97% конкурентних невдач пов'язані з недостатньою увагою до змін ринку або з нездатністю реагувати на життєво важливу інформацію. Щоб знайти важливу інформацію і зробити її надбанням організації, проводять спеціальне дослідження навколишнього середовища. Наприклад, відділ маркетингових досліджень стежить за тенденціями змін смаків споживачів; відділ наукових досліджень вивчає розвиток технологій, інновації та сировину. Співробітники прикордонних відділів захищають організацію від застою, постійно інформуючи вище керівництво про зміни в навколишньому середовищі. Часто що більш невизначена середовище, то більше значення має робота прикордонних зон.

Один з напрямів такої діяльності, що найбільш швидко розвиваються, є конкурентна інформація (competitive intelligence, CI), яка швидше за все буде розвиватися в сучасному невизначеному навколишньому середовищі. З'явилися нові інформаційно-пошукові комп'ютерні програми для роботи в Інтернеті. Деякі підприємці пропонують великим корпораціям спеціальну послугу – пошук в Інтернеті інформації про те, як вони сприймаються оточуючими. Настільки ж активно розвивається індустрія «секретних інформаторів» («mystery shopper»),

які відвідують як магазини роздрібної торгівлі, так і банки, готелі та медичні установи, а отримана при цьому інформація направляється вищому керівництву компанії.

Інша форма реагування організації на невизначеність навколишнього середовища – ступінь диференціації та інтеграції її підрозділів. Диференціація відображає «відмінності у когнітивній та емоційній орієнтації менеджерів функціональних підрозділів, а також відмінність у їх формальній структурі». У складному і швидко мінливому навколишньому середовищі підрозділи організації, які відстежують ситуацію, що цікавить їх сектор, стають вузькоспеціалізованими. Успіх у кожному напрямі роботи вимагає спеціальної кваліфікації та особливої поведінки. Наприклад, співробітники відділу наукових досліджень мають установки, цінності, цілі й освіту, що відрізняють їх від виробничників або співробітників відділу продажів. Пол Лоуренс (Paul Lawrence) і Джей Лорш (Jay Lorsch) досліджували три функціональних підрозділи організації виробничий, дослідний і торговий у десяти корпораціях. Дослідження показало, що кожен підрозділ має тенденцію до диференціації і створення структури, орієнтованої на роботу зі спеціалізованими секторами навколишнього середовища. Кожен підрозділ взаємодіє з різними секторами навколишнього середовища і має відмінності, які виявляються у міру посилення спеціалізації. Відділу наукових досліджень для ефективної роботи в науковому середовищі необхідні якісна робота, перспективне планування (до п'яти років), неформальна структура і працівники, орієнтовані на задачу. Мета працівників відділу продажів – задоволеність покупців, короткострокове планування (близько двох тижнів), гранично формалізована структура і формування комунікативних навичок.

Диференціація ускладнює координацію діяльності підрозділів. Коли установки, цілі і орієнтація в роботі істотно розрізняються, координація вимагає більше часу і ресурсів. Інтеграція характеризує якість співпраці підрозділів. Для координації роботи підрозділів часто потрібні спеціальні працівники, так звані інтегратори. Коли невизначеність навколишнього середовища висока, горизонтальна координація при частих змінах зовнішньої ситуації вимагає переробки великих обсягів інформації, тому інтегратори стають необхідними в структурі організації. Іноді інтеграторами називають співробітників, що виконують функції зв'язкових, менеджерів проектів, бренд-менеджерів або координаторів. Вони беруть участь у роботі комітетів і робочих груп або виконують роль зв'язкових. В організаціях, що працюють у дуже простий, стабільній навколишньому середовищу спосіб, інтеграцією менеджери практично не займаються.

Лоуренс і Лорш приходять до висновку: організації працюють краще, коли рівень диференціації та інтеграції відповідає рівню невизначеності навко-

лишнього середовища. Організації, що успішно працюють у невизначеній навколишньому середовищі, відрізняються одночасно значною диференціацією та інтеграцією. Навпаки, організації, що успішно працюють у навколишньому середовищі з меншим ступенем невизначеності, у меншій мірі диференційовані і інтегровані.

Розробка внутрішньої структури організації з урахуванням особливостей її навколишнього середовища. Інша реакція на невизначеність навколишнього середовища – це ступінь формалізованості структури організації і контролю за працівниками. Т. Берні (T. Burns) і Дж.М. Столкер (G.M. Stalker), які досліджували роботу 20 промислових фірм Англії, виявили, що навколишнє середовище відбивається на структурі менеджменту організації. У стабільній навколишньому середовищі організацію характеризують наявність правил, процедур і чітка владна ієрархія. Такі організації формалізовані, централізовані, і більшість рішень у них приймається «нагорі». Берні і Столкер називають таку організацію механістичною (mechanistic).

У швидко мінливому навколишньому середовищі структура організації більш вільна, гнучка й адаптивна. Письмові правила і розпорядження в ній часто відсутні, а якщо і з'являються, то їх ігнорують. Люди самі вирішують, що їм робити. Ієрархія влади неочевидна, а прийняття рішень – децентралізоване. Такий тип менеджменту Берні і Столкер називають органічним (organic).

Таким чином, якщо навколишнє середовище одночасно і складне, і мінливе, необхідно проектувати високодиференційовану і органічну організацію. Для координації роботи підрозділів необхідно використовувати спеціальні механізми.

Посилення функції планування і прогнозування. Щоб в організації підвищити внутрішню інтеграцію і переключитися на більш органічні процеси, необхідно посилювати її здатність швидко реагувати на раптові зміни в невизначеному навколишньому середовищі. Може здатися, що у навколишньому середовищі, де все постійно змінюється, планування марне. Проте, в невизначеному середовищі планування і прогнозування в дійсності стають більш важливими, підвищуючи готовність організації до координованих швидких дій у відповідь.

Тоді, як у стабільному навколишньому середовищі організація може зосередитися на поточних оперативних проблеми й ефективності повсякденної роботи. Довгострокове планування і прогнозування при цьому не потрібні, оскільки вимоги середовища в майбутньому будуть тими ж, що й сьогодні.

Із зростанням невизначеності середовища планування і прогнозування стають необхідними. Планування може пом'якшити агресивний вплив зовнішніх змін. Організації, що працюють у нестабільному навколишньому середовищі, часто створюють спеціальні відділи планування. Їх співробітники ретельно

вивчають елементи навколишнього середовища і аналізують можливі дії і контрдії інших організацій. Планування може бути всебічним, з розробкою різних сценаріїв розвитку несподіваних подій. З плином часу плани уточнюються.

Економічна безпека підприємства пов'язана з адаптацією його діяльності до стану зовнішнього та внутрішнього середовища, певними вимушеними змінами в діяльності, як реакцією на зміни, що відбулися або очікуються в оточенні підприємства. Дане явище у низці наукових праць розглядається, як загальносистемний спосіб забезпечення його економічної безпеки, оскільки під впливом мінливого зовнішнього середовища саме адаптація визначає таку поведінку підприємства, яка забезпечує його довготривале функціонування. Адаптація виявляється у вигляді змін, призначенням яких є приведення стану підприємства у відповідність до стану зовнішнього та внутрішнього середовищ, що дозволяє підтримувати стабільність та гнучкість діяльності підприємства, економічну безпеку його діяльності. Досліджуючи теоретичне підґрунтя безпеки, можна виокремити два концептуальні підходи щодо її семантики і морфологічного трактування, а саме: статичний (безпека як стан) і діяльнісний (безпека як діяльність). Саме діяльнісний підхід закладено в основу наукових досліджень і сучасного уявлення про категорію безпеки в усіх варіантах її вияву, відповідно до якого «безпека» уявляється, як об'єктивна діяльність суб'єкта у певних умовах, що базується на активній взаємодії цього суб'єкта та умов його існування, якими він опанував у процесі власної самореалізації і здатен контролювати. Якщо виходити з такого розуміння економічної безпеки, то поряд з боротьбою із загрозами внутрішнього і зовнішнього середовища, попередження небезпек необхідно виділити і такий елемент, що передбачає внутрішні зміни підприємства у відповідь на вимоги та процеси, що мають місце ззовні – адаптація. Поняття адаптації є універсальним, воно включає в себе і пристосування до змін шляхом внесення поправок у діяльності чи внутрішній організації підприємства, які стосуються стратегічних цілей, і підходу до управління. Дане поняття вживається в різних значеннях і є предметом самостійного дослідження. У контексті забезпечення економічної безпеки, як активної діяльності, воно передбачає процес цілеспрямованої зміни параметрів, структури і властивостей будь-якого об'єкта у відповідь на зміни, що відбуваються як у зовнішньому середовищі діяльності об'єкта, так і у середині нього. Це здатність своєчасно проводити адекватні зміни для корекції діяльності підприємства у відповідності до вимог зовнішнього середовища.

Т. Хайман вперше виділив три аспекти адаптації як властивості ефективної організації:

1. Соціальна адаптація – здатність враховувати зміни зовнішнього середовища та зміни внутріш-

нього соціального середовища при плануванні та прийнятті рішень;

2. Науково-технічна адаптація – вимоги та використання досягнень НТП в області нових технологій, організації та методів управління, підготовки кадрів;

3. Адміністративна адаптація – відповідність організаційних форм та методів управління потребам процесу і системи управління, що характеризується стилем управління, автономністю підрозділів, ступенем делегування відповідальності.

Для того, щоб швидко реагувати на зміни і вчасно до них адаптуватися, підприємство має бути належним чином проінформоване. Виникає необхідність постійного оновлення інформаційного потоку шляхом використання таких методів збору інформації:

1. Сканування середовища – один з напрямів аналітико-прогностичних робіт, що швидко розвивається, використовуваний у системах стратегічного управління фірмами. Призначення сканування – це збір, оцінка і прогноз значущості для фірми важливих змін. Сканування звичайно проводиться за такими напрямками: – економічне сканування – дослідження змін макро- та мікроекономічних показників; показники галузі і конкуренція в ній; стан фінансових ринків; – технічне сканування – вивчення НТП; принципи технічні і технологічні нововведення; – політичне сканування – оцінка політичної ситуації на рівні країни, регіону; оцінка політичного ризику фінансових вкладень та ін. При скануванні використовується різноманітний інструментарій: експертні методи, сценарії, порівняння, моделювання, морфологічний та функціонально-вартісний аналіз та ін.

2. Моніторинг середовища – це постійне відстежування поточної і нової інформації. В організаціях, що беруть на озброєння технологію стратегічного управління, звичайно створюється спеціальна система відстежування. Працівники цієї системи проводять не тільки регулярні, але й спеціальні спостереження за критичними факторами впливу.

3. Прогнозування – це формування уявлення про майбутній стан факторів середовища. Цей інструмент є невід'ємним компонентом процесу стратегічного планування. Структурно процес адаптації підприємства складається з двох елементів: адаптивної реакції підприємства і безпосередньо адаптації. Перша складова означає зміну стратегічних орієнтирів внаслідок змін умов економічного середовища. Друга складова передбачає проведення структурних змін внутрішніх підрозділів підприємства чи зміну їх параметрів, наприклад, освоєння технології або зміна ринків. Адаптивна реакція виникає якщо підприємство слідує за змінами, що супроводжують його діяльність і вчасно реагує на фактори їх впливу. Зокрема, прямі фактори такі, як: поведінка постачальника, перевізника, зміни законодавства безпосередньо торкаються діяльності підприємства. Факторами непрямого впливу є соціально-політичний стан держави, рівень розвитку науки і техніки.

Адаптація підприємства до зовнішніх умов вимагає своєчасності, гнучкості та економності, тобто має бути адекватною тому стану економіки, що має місце в конкретний проміжок часу. Внаслідок цього виникає необхідність у належному забезпеченні об'єктивною та достовірною інформацією, відомостями з різних джерел, тому що швидкість отримання даних прямо впливає на швидкість адаптивної реакції підприємства.

Адаптація підприємства як інструмент і спосіб забезпечення економічної безпеки являє собою багатоступеневий процес, який включає такі етапи: Моніторинг зовнішнього середовища:

- Аналіз та оцінка інформації про стан навколишнього середовища
- Адаптивна реакція підприємства
- Визначення форми реалізації адаптивної реакції
- Визначення змісту процесу адаптації
- Формування бюджету адаптації
- Оцінка та аналіз ефективності адаптації.
- Виходячи з ролі та значення адаптаційних процесів для підприємства виділяється три моделі їх поведінки:

Активна модель – пошук і встановлення нових господарських зв'язків, нові програми, нові підходи до управління підприємством, активна перебудова організаційної структури.

Консервативна модель – збереження традицій, незмінна структура випуску продукції, відсутня економія витрат, відсутність змін.

Змішана модель – підприємство діє за моделлю як активної, так і консервативної поведінки, але переважають традиційні господарські зв'язки. Економічна складова адаптації до зовнішніх умов спрямована на забезпечення ефективності реалізації адаптаційних заходів. Об'єктом адаптації виступає сфера діяльності підприємства, у роботі якої виявилися негативні впливи кризових умов. Зокрема, В.М. Нижник під адаптаційними заходами розуміє сукупність інструментів, які застосовуються для трансформації об'єкта адаптаційного впливу у визначеному напрямі, і пропонує такі з них: ухилення, локалізації, дисипації, компенсації. Ухилення передбачає тимчасову відмову від реалізації ризикованих бізнес-проектів. Другий захід – дисипація – розподіл негативних проявів кризових умов між діловими партнерами шляхом інтеграції економічних інтересів. Локалізація як адаптаційний захід виступає, як обмежувальний чинник поширення негативних виявів зовнішнього середовища на діяльність підприємства. Компенсація призводить до створення резервів підприємства, формування альтернативних ринків сировини та збуту. Тому з огляду на адаптаційну складову, виділяють поняття економічної безпеки, під якою розуміють послідовну, заплановану, цілеспрямовану, комплексну діяльність підприємства щодо зміни кожного з елементів бізнесу, викликану попитом, обумовлену науково – технічним прогресом.

сом і спрямовану на діючу організаційну структуру, технологічні процеси, стиль і методи управління продукцією, що випускається, джерела сировини та матеріалів, ринки збуту, документообіг та інше. Виходячи з даного дослідження, під адаптацією треба розуміти інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства, який дозволяє своєчасно усувати внутрішні та зовнішні загрози шляхом проведення послідовних цілеспрямованих змін в діяльності підприємства.

Сучасний етап розвитку ринкових відносин в Україні вимагає від вітчизняних підприємств здійснення активних дій, спрямованих на пошук шляхів та механізмів адаптації до динамічного та нестійкого ринкового середовища. Посилення та ускладнення конкуренції на всіх рівнях господарювання, прискорення науково-технічного прогресу, інформатизація суспільства спонукають підприємства швидко та своєчасно адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. Виявом такої адаптації є прискорення організації випуску нової, якісної, конкурентоспроможної продукції, заміна фізично та морально застарілих основних фондів на останні досягнення науки та техніки, впровадження у виробничий процес енерго- та ресурсозберігаючих технологій.

Вперше зміст поняття «адаптація» було розроблено в праці Ч. Дарвіна «Походження видів шляхом природного відбору». Адаптація – це пристосування в процесі еволюції будови, функцій, поведінки організмів до певних умов існування. З часом дане поняття набуло широкого вжитку не лише в біології, а й в інших галузях (технічні науки, економіка тощо).

Адаптацію не можна трактувати лише, як пристосування певної системи до умов, які змінилися. У цілому це складне явище, яке вміщує в собі і розмаїття умов, до яких може пристосуватися система; і здатність до виживання, тобто міцність системи, яка полягає в збереженні в ході перебудови певних стійких характеристик; і безпосередньо сам процес пристосування (адаптації).

У контексті досліджуваної проблеми важливо зазначити, що адаптація підприємств відбувається через адаптацію її декількох або однієї підсистеми. Аналогічна ситуація складається й на вищому рівні, коли сукупність адаптацій підприємств багато в чому сприяє адаптації галузі, регіону, економіки в цілому.

Розкриваючи сутність адаптації економічних систем, зокрема, підприємств, необхідно зупинитися на певних принципових особливостях. Насамперед зазначимо, що адаптація підприємства в сучасних умовах швидких масштабних змін також відбувається дуже швидко. Крім того, елементи зовнішнього середовища підприємства перебувають у складній взаємодії. Провідна роль у процесі змін умов господарювання, еволюції зовнішнього середовища та підприємства постійно переходить від одних чинників оточення до інших. При цьому зміни, які відчуває підприємство, можуть бути наслідком складних

багатоетапних впливів. Пристосування підприємства до поточних змін досягається шляхом реалізації технологічних, економічних та організаційних інновацій, які не вимагають радикальної реформи способу господарювання. Зазначимо, що необхідність системного підходу до проблеми адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища набуває все більшого значення.

Адаптація – це складний безупинний еволюційний процес розвитку та функціонування системи. І тільки комплексний розгляд цього процесу, системний аналіз його закономірностей і принципів дозволить визначити найбільш важливі напрями розв'язання проблеми успішного пристосування підприємства до змін зовнішнього середовища та підвищення ефективності його господарювання.

Пошук шляхів адаптації підприємств – це напрями розвитку в різних областях їх функціонування, які забезпечують економічне зростання та ефективне функціонування в умовах конкуренції. Сьогодні для промислових підприємств необхідна організаційна реструктуризація для перетворення виробничих комплексів у гнучкі структури з широким асортиментом товарної продукції, які зможуть швидко адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. Реалізація організаційної перебудови функціонування підприємств забезпечується шляхом:

- об'єднання учасників єдиного технологічного процесу в бізнес одиниці, котрі відповідають за рівень витрат та якість виготовленої продукції (вітчизняний досвід – науково – виробничі об'єднання);

- укрупнення відділів заводууправління (наприклад, об'єднання відділів маркетингу, постачання та збуту у відділ логістики);

- оновлення та перенавчання кадрів.

Висновки з проведеного дослідження. У процесі дослідження було встановлено, що адаптація – це ступінь освоєння нових «правил гри», способів виробничо-господарської та фінансової діяльності підприємства в принципово іншому зовнішньому середовищі, метою якої є забезпечення максимального рівня економічної безпеки за допомогою підвищення ефективності використання ресурсів, забезпечення балансу інтересів із суб'єктами зовнішнього середовища, зміцнення чи збереження його ринкових позицій. Основними елементами адаптації як інструменту забезпечення економічної безпеки підприємства є: адаптивна реакція підприємства (означає зміну стратегічних орієнтирів внаслідок змін умов економічного середовища) і безпосередньо адаптація (передбачає проведення структурних змін внутрішніх підрозділів підприємства чи зміну їх параметрів).

Адаптація підприємств до змін супроводжується застосуванням різних методів управління, націлених на досягнення кінцевих результатів виробничої діяльності. На практиці дана адаптація проводиться

шляхом інновацій у сфері організації виробництва, так звані резерви вдосконалення:

– резерви поліпшення використання основних фондів – можливість більш повного завантаження виробничих потужностей, підвищення змінності роботи устаткування;

– резерви підвищення якості продукції – поліпшення техніко-економічних параметрів виробів, що випускаються;

– резерви скорочення часу виробництва (скорочення виробничого циклу, зменшення розмірів виробничих запасів).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: [монографія] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов,

REFERENCES:

1. Kozachenko H.V. Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist ta mekhanizm zabezpechennia: [monohrafiia] / H.V. Kozachenko, V.P. Ponomarov, O.M. Liashenko. – K.: Libra, 2003. – 280 s.

2. Budnik M. M. Adaptatsiia promyslovykh pidpriemstv do rynkovykh umov hospodariuvannia: avtoref. dys. kand. ekon. nauk. / M.M.Budnik/ [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/26219.html>

3. Ortynskyi V. L. Ekonomichna bezpeka pidpriemstv, orhanizatsii ta ustanov: navch. posibnyk /

O.M. Liashenko. – K.: Libra, 2003. – 280 s.

2. Budnik M.M. Адаптація промислових підприємств до ринкових умов господарювання: автореф. дис. канд. екон. наук. / М.М. Буднік/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/26219.html>

3. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький та ін. – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.

4. Буднік М.М. Регіональне управління адаптацією підприємств до ринкових умов господарювання / М.М. Буднік // Актуальні проблеми державного управління (Харків, філ.). – 2000. – № 1. – С. 117–126.

5. Капітанець Ю.О. Стратегічна адаптація підприємства до зовнішнього середовища / Ю.О. Капітанець // Науковий вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2007. – № 599. – 257–261 с.

V. L. Ortynskyi, I. S. Kernytskyi ta in. – K.: Pravova yednist, 2009. – 544 s.

4. Budnik M. M. Rehionalne upravlinnia adaptatsiieiu pidpriemstv do rynkovykh umov hospodariuvannia / M. M. Budnik // Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia (Kharkiv, fil.). – 2000. – # 1. – S. 117-126.

5. Kapitanets Yu. O. Stratehichna adaptatsiia pidpriemstva do zovnishnoho seredovyshcha / Yu. O. Kapitanets // Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politehnika". – 2007. – # 599. – 257-261 s.